

**Theologiae Moralis Sacramentalis Ad Instructionem
Ordinandorum & Curandorum Ex Materia De Sacramentis
In Genere Et Ordinis Eucharistiae, Poenitentiae, Ac
Matrimonii In Specie**

De Matrimonij Sacramento, & omnibus Peccatis contra VI. præceptum, ac
de Abortu

Sporer, Patritius

Salisburgi, 1711

Sectio II. De Peccatis Conjugum in contractu Matrimonij, ejusque invalidi
revalidatione.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55333](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-55333)

Navar. Sanch. l. c. Cajetan. Lopez, alii apod eundem Sanchez *num. 48.* Addit. Tambur. l. 9. *Decal. c. 3. §. 5. num. 61.* quod, si sponsus v. g. est in ea occasione, ut planè inurbanus habetur, nisi exerceret ejusmodi non impudicos ratetus & oscula, amplexus vel colloquia non obscena, possit ea exercere, etiam cum pravilo periculo polutionis, secluso tamen consensu a periculo consensu in illum; quia jam adest rationabilis causa, & sponsus dat operam rei licita. De quibus omnibus latius suo loco. Tandem sermo fuit de sponsis propriè dictis per sponsalia valida & absolutè contracta, nam illis, qui sibi sponsalia solum promiserunt, aut qui sponsalia contraxerunt invalida, aut contraxerunt sub conditione in futurum, v. g. si parentes consenserint: si Papa dispensaverit, &c. minime licita sunt illa etiam non impudica amoris signa, quæ sponsis veris concessimus; isti autem nondum sunt sponsi. Vide Sanchez l. 5. de matrimonio *disp. 5. à num. 38.* Dianam part. 4. tract. 4.

SECTIO II.

De peccatis Conjugum in contractu matrimonii, ejusque invalidi revalidatione.

SUMMARIUM

431. Fictè contrahens matrimonium peccat mortaliter.
432. Et in foro externo compellitur ad ferè contrahendum.
433. Nisi ad sit legitima exceptio.
434. Casus difficultatis.
435. Contrahens scienter cum impedimento quocunque peccat mortaliter.

436. Peccato sacrilegii.
440. Sicut & alii ad sic contrahendum scienter inducantes, & cooperantes.
443. Instructiones Confessariis valde notande, quando in confessionali cognoscunt, matrimonium esse invalidum: utique ad n. 447.
447. Si matrimonium est validum in defectu consensus utriusque contrahentis, sufficit tunc solum renovare consensum verum.
449. Probabiliter internè tantum.
451. Matrimonium invalidum ex impedimento revindicatur per dispensationem;
452. In quo jure ordinario dispensat solus Pontifex.
453. Quando dispensare posset Episcopus?
455. Quid agendum Confessario vel Parocho, si immediate ante nuptias jamjam celebrandas in aliquo contrahente inveniat impedimentum occultum?
456. Habita dispensatione necessario requiritur etiam nosbus consensus.
457. Et quidem utriusque, internus & externus.
458. An impedimentum & nullitas matrimonii debeat alteri parti ignorantis manifestari?
461. An requiratur etiam nova solemnitas seu presentia Parochi & testium? utque ad n. 448.

ASSERTIO II.

Peccant mortaliter & sacrilegè conjuges, si aut fictè matrimonium contrahant, aut scienter & voluntarie cum impedimento quocunque: certè quidem sacrilegio, si cum impedimento impediente tantum, sicut ut suscipientes: & verius etiam sacrilegio ut ministri, si cum impedimento dirimenter quocunque seu juris divini & naturalis seu juris posuiri & Ecclesiastici, addita sape speciali mulitia ex motivo impedimenti prater nullitatem talis matrimonii, necessario

404 Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.
postea aut dissolvendi, aut revalidandi per sup-
pletionem, aut imperata dispensatione, per re-
novationem consensus. Hæc assertio magni mo-
menti accurate explicanda est.

§. I.

Peccat mortaliter, si aut fictè matrimonium
contrahant.

431 I. **S**i nimirum contrahens simulatum animum
habeat absque vero interno consensu in
matrimonium, certum est apud omnes, peccare
mortaliter, per se loquendo, secluso nimirum
specialiter metu gravi injustè incusso ad exor-
quendum matrimonium. Juxta dicta in Impe-
dimento vis. Et quidem dupliciter: 1. Sacri-
legio contra reverentiam Sacramenti; cum ipsi
contrahentes sint ministri hujus Sacramenti;
omnis autem minister falsò absq; intentione ad-
hibens signa Sacramentorum, peccant sacrilegio;
ergò &c. Communis DD. Layman tract. II. p.
2. c. 4. num. 1. De hoc vide Parte I. c. 3. n. 168.
ubi dixi, rationem malitiæ sacrilegæ ejus, qui
invalidè consicit Sacramentum, desumi non ex
irreverentia ipsius Sacramenti (cum tunc nol-
lum conficiatur Sacramentum: & non entis
nullæ sint qualitates) sed ex irreverentia adver-
sus ipsum Authorem Sacramentorum DEUM
ac CHRISTUM. Nam etiam fictè contrahens
matrimonium exhibit signa sacramentalia in iis
circumstantiis, in quibus ex institutione Divina
deberent hominem sanctificare: Talis autem sua
fictio-

fictione facit, ut non possit hominem sanctificare, utique gravi irreverentiâ & quasi illusione Christi Institutoris Sacramentorum. 2. Peccato iniustiæ ac injuriæ, quam alteri parti bona fide contrahenti infert in re gravissimâ: eâque de causa obligatus manet ad compensandum omnia damna, quæ indè conjugi putatitiæ accidunt, quæ compensatio plerumque secundum æquitatem fieri nequit alia ratione, quam ut, depositâ simulatione, verum habeat animum & elicto consensu matrimonium ratificet; nam ut infra dicemus, quandò matrimonium est invalidum ex defectu solius consensûs interni, ratificatur eo solo, quod consensus verus accedit, dummodò alter contrahens suum consensum actu vel virtute retineat.

Qua de re latissimè Sanch. l. 2.

II. Ficto animo absq; consensu interno matrimonium contrahens, et si matrimonium omni jure irritum sit; cum sine consensu non subsistat contractus matrimonii. c. sufficiat 27. quest. 2. & c. cum locum. De sponsal. fictus autem consensus non est consensus, & ideo is in foro conscientiæ per se non obligetur ad verè contrahendum, nisi per accidens, ratione damni: nihilominus tamen in foro externo præsumitur esse Sacramentum, & fictus compellitur ad verè contrahendum & cohabitandum, ita ut neque juranti credatur adversus ea, quæ anteâ asseveravit, se nimirum fictè tantum contraxisse; cum juxta legitimas Sanctiones, *Nimis indignum sit, ut quod sua quisq; voce dilucide protestatus est,*

406 *Theol. Sacrament. Pars IV Cap. II.*
proprio valeat testimonio infirmare, donec nimirum deceptor suæ declarationis clarissima indicia edet, quæ Ecclesiasticus judex sufficeret arbitretur ad fidem contrariam dictis prioribus habendam. Ratio disparitatis est, & assignatur à D. Thoma, aliisque communiter. In foro judiciali creditur homini contra se, & non pro se simpliciter asserenti: in foro autem poenitentiae creditur homini pro se & contra se. Unde quantumvis etiam jurato asserenti, se consensu simulato contraxisse, alter conjux credere non tenetur, immo nec potest eo fine, ut à vinculo conjugii liber presumatur, & ad aliud matrimonium transire liceat. *Communis DD. citati omnes.*

433 III. Casus tamen aliqui enumerantur à DD, quibus talis deceptor ad matrimonium non obligatur: 1. Si decepta pro virgine falso se jactabat; nam deceptio deceptione tollitur, & velut compensatur. 2. Si deceptor in longè eminenti statu positus sit; dummodò spe matrimonii copula non intercesserit, alia tamen facta justa compensatione. 3. Quando decepta deceptione cognitâ, aliam compensationem sponte recipit. 4. Si deceptor aliud postea matrimonium vero consensu contraxit, cui omnino stare tenetur, facta tamen debitâ compensatione priori deceptæ sponsæ. Ex communi *Layman l. c.*

434 IV. At, quid si hoc casu judex Ecclesiasticus deceptorem a censuris cogat ad prius matrimonium ficte contractum, cum priorem fictionem pro-

probare non possit, & asserenti, etiam juranti credi non debeat: & posterius matrimonium invalidum judicetur: Difficillimus casu S. Resp. D. Thomas *Supplement. 3. part. quæst. 85.* Layman cit. part. 2. c. 6. in fine, alii communiter: Quod si is nulla alia ratione effugere possit, quin disertâ posteriori legitima conjugi, ad priorem putatiā redeat, posse quidem & debere illi aliquamdiu cohabitare, ut Ecclesiæ præcepto satisfaciat, potius tamen quidvis pati, & etiam excommunicationis sententiam in foro externo sustinere debet, (nam in foro conscientiæ coram Deo non incurrit) quam in copulam consentiat; esset enim verum adulterium per se intrinsecè malum, quod neque Ecclesia, neque aliis quicunque præcipere potest: & neque vitandæ mortis causâ licere potest.

At rursus, quid si secunda uxor interim aliud matrimonium ineat? Resp. Salvari bona fide, & ignorantia invincibili, quoisque veritas de dubitate prioris & valore alterius matrimonii patefat. De quo plura in simili inferius.

S. II.

Aut scienter & voluntariè cum impedimento quocunque.

Mortaliter certò peccant scientes & voluntariè contrahentes matrimonium cum impedimento quocunque seu dirimente, seu impediente tantum. Ita omnes, teste Perez *disp. 22. sect. 2. & 3.* Ratio patet; quia in re gravi & magni momenti contraveniunt præcepto, aut

Cc 4.

natu-

-435

naturali vel divino, aut saltem Ecclesiastico; singula enim impedimenta continent gravem materiam, gravemque inobedientiam fundant: ut patet discurrenti per singula. Jam verò qualiter ejusmodi contrahentes in specie peccent, breviter explicandum erit.

436. I. Contrahentes matrimonium cum impedimento impidente tantum, certò committit sacrilegium, saltem quatenus suscipiens est verum & validum Sacramentum matrimonii: quemadmodum quilibet in statu peccati mortalis suscipiens Sacramentum vivorum mortali sacrilegio delinquit, ponendo obicem effectui Sacramentali, scilicet gratiae sanctificanti. Atamen, quatenus sic contrahens minister est, in mortali alteri Sacramentum matrimonii ministans in communi & recepta jam sententia, non peccare mortaliter; cùm ad hoc ministerium specialiter consecratus non sit: posse tamen peccare mortaliter, quatenus alteri simili impedimento obstricto, aut alias in mortali existenti hoc Sacramentum scienter ministrat, tanquam cooperans peccato alterius, cùm id facile impedire posset; jam per occasionem innui supra, cùm de Ministro Sacramenti hujus. Insuper autem talis peccat speciali peccato contra virtutem, ex cuius motivo inductum est impedimentum, utpote contrà virtutem Religionis, si contrahit obstrictus voto simplici Castitatis, aut cum impedimento facri temporis seu feriarum: contra virtutem iustitiae, si cum impedimento spon-

sponsalium, contrà virtutem obedientiæ, si cum impedimento interdicti. Tandem contrahendo tantum, non item posteà consumando, peccare contrahentē cum impedimentis impedientibus tantum (excepto: si voto simplici castitatis obstrictus sit) jam indicatum est suprà, cùm de impedimentis impedientibus: exque professo magis explicandum erit infrà, *sect. sequent.* Ubi de peccatis conjugum in usu.

II. Contrahens scienter & voluntariè cum⁴³⁷ impedimento dirimente quocunq; seu juris naturalis, seu divini, seu Ecclesiastici tantum, certò quidem peccat mortaliter ob rationem generalē initio datam: certò tamen etiam non peccat sacrilegio, quatenus suscipiens est; cùm nullum tunc Sacramentum suscipiatur, nec fiat: insuper neque peccare sacrilegio, quatenus Minister est invalidè ministrans, docent gravissimi DD. ac ipse Sanchez *l. 7. disp. 5.* Hurtad, *disp. 2. diff. 3.* Perez *disp. 21. sect. 12.* Dieastil, *disp. 7. dub. 2.* Diana *part. 3. tractat. 4. resol. 297.* alii apud istos: & probabile censem Tambur. *tratt. 1. c. 17. num. 9.* Gobat *cit. num. 60.* Ratio est; quia sic contrahens directè solum irritat, & annullat contractum naturalem ac civilem matrimonii, quo deficiente, consequenter etiam deficit ratio Sacramenti: quia ergò sic contrahentes nihil efficiunt, cui ex institutione Christi annexa sit ratio Sacramenti, quippe quæ soli contractui legitimo annexa fuit, nulla hīc apparet indigna tractatio Sacramenti, adeoque

C. 5 nec

410 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.*
nec ullum sacrilegium, per se loquendo. Et
hanc sententiam & rationem & nos admisimus
per accidens, quandò matrimonium gravi & in-
justo metu extortum, etiam cum alio impedi-
mento dirimente, dummodò absit intentio con-
sumandi: cùm de impedimento *Vis.* At per
se loquendo, secluso tali metu, non placet, nec
placuit unquam.

438 III. Verius omnino est contrahentem cum
impedimento dirimente peccare sacrilegio con-
tra reverentiam Sacramenti. Ita Cajetanus, aliis
que cit. Coninck. *hic disp. 30. dub. 2. Layman.*
tratt. 10. part. 4. c. 1. num. 5. Pluresque conge-
rens Aversa *quasi. 9. sett. 5.* Ratio est; quia fi-
deles, quandò contrahunt matrimonium cum
impedimento dirimente, sciunt se irritum red-
dere non solum contractum matrimonii civi-
lem, sed etiam ipsum Sacramentum illi con-
tractui à Christo Domino annexum, estò indi-
rectè tantùm irritetur Sacramentum; atqui se-
clusa justâ causâ urgente, ut potè metu gravis &
injusti mali excusante, etiam indirectè irritare
Sacramentum, merito gravis irreverentia Sa-
cramenti, adeoque sacrilegium censetur (An tu
à mortali sacrilegio excusabis illum, qui vinum
consecrandum nimiâ aquâ admixta in eptam
consecrationis materiam redderet, et si validè in-
directè tunc irritaret Sacramentum?) Certè ta-
les contrahentes ad velandum scelestum suum
contra dictum ritibus ac nomine Sacramenti abu-
tuntur, non sine graviinjuria ac irreverentia; ait
Lay-

Layman loc. cit. Insuper tales contrahentes cum impedimento dirimente, animo consummandi illud, specialiter peccant contra illas virtutes, quarum motivo inductum est tale impedimentum dirimens: ut omnes observant: v. g. contra virtutem Religionis, si contrahas cum impedimento voti solemnis, vel facri Ordinis: contra iustitiam, si cum impedimento ligaminis; contra virtutem pietatis, seu reverentiam sanguini debitam, si cum impedimento consanguinitatis, affinitatis, &c. Si cum impotentia perpetua, certe vis peccare contra naturam meritis impudicitii: & sic de ceteris; ubi nulla specialis virtus violatur, manebit generalis malitia inobedientiae. Vide sect. sequent. §. 1. regulam tradendam de ipsa talium contrahentium copula. Ubi rectissime monet nostet Herincx cit. *dis/p. 6. quæst. 3. n. 26.* hic non committi unicum tantum numero peccatum volendi semel consummare matrimonium nulliter contractum, peccando contra castitatem, aut aliam virtutem annexam, sed potius esse peccatum multiplex, saltem virtualiter, quatenus volunt sic in statu quasi continuo peccati perseverare: sicut qui proponeret vivere in concubinatu: & reverabiliter erunt istæ consummationes matrimonii nulliter contracti, nisi concubinatus & fornicationes continuae simplices & qualificatae. Juxta regulam modò promissam *sect. sequent.* tradendam.

IV. *Dixi autem semper: scienter & voluntarie* 439

tariè contrahentes cum impedimento dirimente: secùs enim est, si ex ignorantia iuvincibili & inculpabili, ac bona fide sic contrahant, licet enim etiam sic contractum matrimonium maneat irritum & nullum, non tamen manet peccatum; cum ignorantia talis omne voluntarium, adeoque omne etiam peccatum tollat. Qualiter autem etiam metus gravis & injustè incusus, voluntarium saltem minuens excusat peccato; dictum est satis suo loco de impedimento *Vis.* Minimè autem à dictis peccatis excusat ignorantia culpabilis & vincibilis, præferitim crassa & affectata impedimenti; ut si quis cum dubio latentis impedimenti contrahat, quo casu exponendo se voluntariè periculo annulandi Sacramentum, eo ipso peccat mortaliter: ut apud omnes in confessio est. Attamen si ejusmodi dubitans, an laboret aliquo impedimento matrimonii, post diligentem inquisitionem veritatis, hanc deprehendere non possit (etsi contra communissimum sensum DD.) adhuc licet contrahere, docent Joannes Sanchez *selectar. disp. 45. num. 44.* & ex professo Caronuel apud Dianam part. 8. tract. 3. resol. 95. Tambur. l. 1. Decal. c. 3. §. 3. V. *Dispensat.* Consentitque Gobat. *hic cas. I. n. 62.* Eo quod ipsi faveat privilegium possessionis, & verè te habet sicut is, qui similiter dubitat de legitimis naturalibus: quem nihilominus licet posse ordinari, cum aliis ostendit idem Gobat *Alphab. Ordinand. cas. II. num. 431.* At, inquis, sponsa talis

tal is sponsi graviter decipitur ; nec enim vellet
nubere tali dubitatio, si id nosset. R. Ergo debet
eam de suo dubio prius informare , & tunc ad-
huc consentientem non decipit.

Corollarium. Tandem in dictis casibus om-
nium impedimentorum , sicut ipsi contrahen-
tes , ita alii ad contrahendum scienter inducen-
tes, cooperantes , aut , cum possent & deberent ,
non impedientes , (utpote Parochi , Confessarii ,
parentes , consanguinei , quilibet consci i impe-
dimentorum , præsertim post denuntiationes ad
eum finē impediri matrimonia nulla præci-
pue factæ : juxta dicta supra suo loco ,) Peccant
mortaliter eadem ratione & specie malitiæ , ejus-
dem enim malitiæ est peccate , ad peccandum in-
ducere , cooperari , aut , cum possis & debeas ,
non impedire. Ex omnium sententia in materia
de scando.

Petes : quam poenam incurant contrahentes
cum impedimento dirimente ? R. Generalem⁴⁴⁰
pro omnibus nullam esse statutam in jure ; sed in
specie ita statuit Pontifex Clementinâ unicâ. De
consanguinit. & affinitat. his verbis : Eos , qui
scienter in gradibus consanguinitatis & affinita-
tis constitutione canonica interdictis , aut cum
monialibus contrahere matrimonium non ve-
rentur : nec non religiosos. & moniales , & clerici
eos in sacris constitutos matrimonium contra-
hentes , excommunicationis sententie ipso facto
decernimus sub jacere. Sic Pontifex. Ubi nota
quatuor : 1. Excommunicationem illam non esse
recess.

reservatam, ideoq; à quolibet confessario absolvvi posse. 2. Quia Pontifex exp̄r̄se dicit: *qui scienter, &c.* ideo ab hac ex communicatione incurrendā excusat omnis ignorantia, etiam culpabilis, crassa, & facti juris hujus. 3. Quia hæc constitutio de aliis impedimentis non meminit, præter consanguinitatem, affinitatem & votum solemne, ideo ex nota illa Regulæ, quod *odiosa restringenda sint*, ad alia impedimenta extendi nequaquam debet. Ut ex communī observat Averla *hic quæst. 7. sect. 5.* 4. Addit recte Pontius *hic. 7. disp. 45.* neque hac excommunicatione affici eos, qui vinculo cognationis spiritualis vel legalis obstricti matrimonium inter se contrahunt; quia constitutio solum meminit consanguinitatis & affinitatis.

§. III.

Præter nullitatem talis matrimonii necessaria postea aut dissolvendi, aut revalidandi.

442 **H**oc nimis certum ex dictis; qui enim contraxerunt cum impedimento dirimente, ipsa conjuges non sunt, sed meri soluti: idcōque, si copulam exerceant, meri & veri forniciarii & concubinarii. Nullum ergo h̄c datur medium, nisi separatio, aut revalidatio, nisi in raro casu per modum fratri & sororis cohabitent; & siquidem impedimentum ac nullitas matrimoniorum sita, Episcopis, eorumque Consiliariis Ecclesiasticis cura relinquenda est: nec culta

se immiscere debet confessarius; at verò, si occulta & in foro conscientiæ tantum ad confessionale allata: hoc opus, hic labòr, hic sudor confessariis! in horum gratiam ex multa lectio-
ne & longa praxi pono priùs aliquot instructio-
nes, deinde §§. sequentibus dabo praxin revali-
dandi ejusmodi matrimonia.

I. Ante orationem confessarius sciat, & attendat, 443
ex quo capite matrimonium sit invalidum; qua-
le sit impedimentum: cuius juris: an dispensa-
bile, nec ne; matrimonium enim potest esse
invalidum ex dupli capite: 1. Ex defectu so-
lius consensus alterius vel utriusque contrahen-
tis: utpote, si consensus fuit fictus, si ex metu
gravi & injusto extortus, si ex errore circa sub-
stantiam, vel qualitatem conditionis servilis: huc
ego spectant impedimenta erroris, conditionis,
vis, & quandoque raptus: & hæc propriè non
sunt dispensabilia, sed per novum liberum con-
sensum suppleabilia per ipsos contrahentes: ut
§. sequent. patebit. 2. Potest esse invalidum
matrimonium, non ex defectu consensùs, qui
abundè adest, sed ex defectu habitatis persona-
lis ex alio impedimento dirimente à jure indu-
cto ob aliam justam causam: utpote ob inde-
centiam copulæ, ob punitionem criminis, ob
tuendam libertatem matrimonii, &c. Et hæc
aut sunt juris naturalis vel divini, aut juris posi-
tivi vel Ecclesiastici tantum. Juris naturalis vel
divini, adeoque indispensabilia, impedimenta
sunt: 1. Impotentia perpetua, item ætas indis-
creta: de his nulla difficultas in praxi. 2. Con-
sanguine.

sanguinitas in primo gradu recto & transverso:
& hic casus rarus, non tamen omnino nullus,
unus jam bis insinuatus est: 3. Ligamen seu
vita alterius prioris conjugis: & hic casus satis
frequens, præsertim isti temporibus bellicis.
4. Votum solemne professionis ac sacro Ordini
adjunctum, saltem impediens, & secundum
multos etiam dirimens jure divino naturali: &
hic casus quidem frequens in apostatis revertiss;
sed nullius difficultatis, in confessionali, ne
audiendi quidem, nisi separari. Additur cul-
tus disparitas; sed nullius praxis, certè nullius
difficultatis. Juris positivi & Ecclesiastici tan-
tum, ideoque dispensabilia (jure ordinario à
Pontifice, & per accidens, certis conditionibus
infra insinuandis, etiam ab Episcopo,) sunt re-
liqua omnia: utpote 1. Omnis consanguinitas
ultra primum gradum, & secundum multos,
etiam in primo gradu transverso. 2. omnis
omnino affinitas ex quacunque copula. 3. Om-
nis omnino cognatio spiritualis & legalis. 4.
Omne crimen, & publica honestas, & jure
novo raptus, & clandestinitas.

444 II. Confessarius deprehenso impedimento
quocunque & cuiusvis juris, mox advertat, an
conjux pœnitens sit in bona fide, seu ignorantia
invincibili & inculpabili sui impedimenti; si
enim bona fide contraxit, & adhuc perseverat in
bona fide & ignorantia invincibili sui impedi-
mentiac nullitatis matrimonii; esto alioquin
sciat

sciat defecatum v. g. copulam cum consanguinea conjugis antea habitam, dummodo ignoret, ob id matrimonium suum nullum esse, regulariter in sua bona fide relinquendus est; regulariter enim advertit confessarius suam informationem obfuturam potius, quam profuturam, talem scilicet, etiam informatum, tamen conjugem putatitiam non derelicturum, cum illa peccaturum, aut si derelinquat, oritura gravissima scandala, alia incommoda & difficultates, maximè circa proles jam susceptas: eo casu potest & debet confessarius prudenter dissimulare: juxta illud D. Augustini relatum c. 7. De pœnitentia, d. 7. *Si scirem tibi non prodeesse, non monerem, non terrorerem, &c.* Et communem DD. cum Sanchez l. 2. disp. 38. n. 8. Addente: si opus sit, etiam posse talem obligationem debiti docere. Ratio est; quia ex duobus malis minus est eligendum: minus autem malum est fornicari materialiter tantum in bona fide conjugii, quam acceptâ informatione imprudenti formaliter peccare, continua perplexitate, aut alia graviora mala oriri: ergo silendo permitte potius peccare materialiter, quam formaliter, aliave gravissima mala incurrire: Idque maximè verum est, quando impedimentum est juris naturalis seu divini, ideoque indispensabile. Sic enim legitur, D. Carolum Borromæum, habito Concilio Ecclesiastico, reliquise in bona fide Nobilem illum, qui matrimonium contraxerat cum propria & sorore & filia ex propria matre

PARS IV. SACRAMENT. Dd. dam-

damnatissimo incestu suscepta, postquam nefas mater ipsi sanctissimo Archiepiscopo confessa fuit, Attamen etiam sapè locum habere debet, quando impedimentum est juris positivi & dispensabile, dispensatioque imputari possit; nam restat magna difficultas plerumque, & delicatum periculum in renovando novo & absoluto consensu, quando unus tantum conjugum nullitatis matrimonii conscient factus, causam nullitatis sine infamia periculo & incommodo prodere non potest: ut videbis infra, & miraberis: idque maximè, si conjuges non admodum bene concordent; quid si alter conjux ex petitione novi consensus nullitatem matrimonii oltaciens de novo consentire nollet? Ut alicubi factum scio. Quin etiam, si pœnitens conscient nullitatis matrimonii facile apprehendat, se debitum exigere non posse, invincibiliter tamen putet, se alteri bona fide exigenti reddere debere; eadem ratione tace, dissimula confessorie, præsertim si fæminæ sint, quibus debitum negare difficile & periculosum est, donec imputata dispensatione, de revalidando matrimonio contractu ipsos instruas.

445 III. Quando vero pœnitens non est in bona fide, sed vel conscientia sui impedimenti & nullitatis matrimonii, aut de eo rationabiliter dubitans, aut illius ignorantia vincibili & culpabili laborans, quippe de eo suspicans vel auxilius, tamen ex desidia vel malitia negligit inquirere veritatem, omnino tenebitur confessarius

rius de veritate informare; quia alioquin esset in malo statu & incapax absolutionis: Sicut universaliter tenetur veritatem aperire, quando pœnitens ipsemet de impedimento vel valore matrimonii sui dubius vel anxius ipsum consulit aut interroget; tunc enim dissimulatio veritatis esset approbatio falsitatis, & longè plus malum tunc timeri debet ex dissimulatione, quam ex aperta manifestatione veritatis, præfertim quando impedimentum est aliis quibusdam notum: Quare Confessarius vel Parochus rotundè dicat, laborare eos impedimento; matrimonium esse nullum, atque inde abstinentium esse ab omni matrimoniali usu, non tantum ipsâ copulâ, sed omni etiam actu impudico solutis illicito. cum reverâ soluti sint. Quod si ergo conjux pœnitens non sit jam in bona fide, sed, ut dictum, conscientius vel certior factus de nullitate sui matrimonii, jam inspiciendum erit, cuius juris sit impedimentum dirimens: Si impedimentum annullans matrimonium sit juris naturalis vel divini, ideoque indispensabile humanitus, v.g. Ligaminis, vivente adhuc altero conjuge. Hic est miseria cum aceto. Inducendi, immo cogeniti sunt, ut omni possibili modo vel prætextu se parentur, aut fugâ occultâ, quæ viro facilior, fœminæ difficillima, aut ingressione Religionis, servatis servandis, aut divortii sub alio titulo, si adsit, procuratione. Quod si nihil horum sucederet, & moraliter omnino impossibilis videatur separatio ob gravissima inde oritura damna

D d a

peri-

pericula, scandala, ipsique seriò promittant, & subindè (valdè tamen circumspicte, & consuente confessario) etiam jurent, vel voveant continentiam perfectam ab omni copula & impudicitia, quæ solutis illicita, ut dictum, tandem cohabitare permittantur tanquam frater & soror; & quoad fieri potest, non tantum lecto, sed etiam loco de noctu separati. Ut omnes monent. Sed quælo te, in eadem domo, in eadem camera, & subindè, ob inopiam, in eodem lecto, an unquam extra præsentissimum periculum præstum si adhuc non senes expertæ voluptati valde affecti sint? Nihil hic remedii præter gratiam divinam implorandam & impetrandam piis mediis & devotionibus, singulariter ad sanctissimos Virgineos Conjuges, MARIAM & JOSEPH, aliósque sanctos, qui in vero conjugio virginitatem sponte servarunt: Ut Duxi Henrici cum Cunegunde, Elzearii cum Delphina, &c. Quæ prudens confessarius suggeret: horrent pili, dum recordor vexationis, quam in simili semel habui per sexennium.

446 IV. Quòd si denique impedimentum juris positivi & Ecclesiastici: adeoque dispensabile sit sive deinde conjuges defacto jam sint in bona vel mala fide, perindè est; jam solum inquirere & advertere debet confessarius, an à principio bona vel mala fide matrimonium contraxerint cum impedimento dirimente, an scilicet, quando contraxerunt, verè inculpatè ignoraverint, vel jam sciverint, adesse impedimentum diri-

dirimens, & matrimonium fore invalidum. Quando uterque conjux mala fide matrimoniu contraxit, non ignarus scilicet impedimenti & nullitatis matrimonii: Iterum est miseria priori propè par; vix enim est spes impetrandæ dispensationis, Pontifex enim dispensare non solet, nisi admodum difficulter; Episcopus autem dispensare tunc non potest, in communis sententia, & ubique (quātum mihi aliquoties experto constat) receptā praxi: ergo res recidit in miseriam præcedentem, eodem ferè modo dijudicandam, ut suprà. Tandem ergo, quando uterque vel saltem unus conjugum bona fide contraxit ignarus scilicet impedimenti & nullitatis matrimonii, etsi forte non ignarus causæ, v. g. copulæ cum consanguinea conjugis antea habitæ (ut jam N. I. insinuavi.) jam confessarius cum pœnitente gaudet de remedio, & sciat Episcopum dispensare posse, positis certis conditionibus infra expōnendis: ergo si separari nolint, vel non possint ob incommoda suprà indicata, prout reverè ordinariè non possunt; in primis eis interdicat omnem omnino matrimonii usum tam petendo, quam reddendo interea, donec impetretur dispensatio, quam ab Ordinario plerumque ipse confessarius, suppressis veris nominibus personarum, aliisque peregrini substitutis, procurare & impetrare debet, ac denique impetratâ dispensatione curare, ut renovato consensu matrimonium revalidetur: juxta dicenda infra ordine suo.

P R A X I S.

Revalidandi matrimonium in-
validum.

Matrimonium invalidum ex defectu
consensu tantum. *Per consensus sup-
pletionem.*

447 **Q**uando matrimonium fuit invalidum ex defectu solius consensu, ut potè facti, vel revocati, vel metu injusto extorti, aut ex errore circa substantiam vel qualitatem conditionis; nulla requiritur dispensatio, sed ipsi contrahentes novo vero ac libero consensu elicio matrimonium revalidare possunt, & post fictionem etiam debent, cum sine consensu essentia matrimonii non subsistat, circa quem consensum supplendum, sic accipe. Si defectus consensus fuit ex utraque parte contrahentium, cum scilicet ambo facti, meticulose vel erronice contraxerunt, certum est apud omnes, debere ex utraque parte suppleri novo vero ac libero consensu non tantum interno, sed etiam externo per verba vel signa de praesenti expresso, & invicem manifestato, ut matrimonii contractus & Sacramentum convalescat. *Omnis. Sanchez. l. 2. disp. 32. num. 15. Pontius l. 4. c. 24.* Ratio clara est, cum enim censensus utriusque plane nullus fuerit, & ne ex parte quidem fuerit matrimonium inchoatum, necessario requiritur utrius

riusque novus & verus consensus externus sensibilis, ut matrimonii contractus & Sacramentum sensibile convalescat. Atque id ipsum esse necessarium, quando defectus consensus fuit ex parte unius tantum contahentium, docent multi DD. *Lessius, Pontius, Hurtad. Aversa*, apud probile centenem Tambur. tract. 4. c. 7. §. 1. n. 2. Atque ita respondisse Clementem VIII. Pontificem, refert Comitolus l. 1. *Respons. Moral. c. 120.* Ratio potissima est; quia quando unus contrahens ficte vel coacte vel erronice consentit, eo ipso etiam alterius, quantumvis verus & serius, consensus nullus est & invalidus; nam tradit suum corpus, & acceptat alterius corpus cum imbibita conditione: si & alter consentiat, tradit & acceptet; neque potest valere traditio unius, nisi adlit acceptatio alterius: neque acceptatio unius valere potest, nisi adlit alterius traditio; ut sane manifestum est: atqui in propositione alter verè non consentit, nihil tradit, nihil acceptat: ergo etiam alterius consensus nullus est, nulla traditio, nulla acceptatio: ergo utrumque de novo verum consensum elicere & exteriori manifestare oportet, & insuper ad eum finem alter, quiprius ficte & coacte consensit, alterum de suo ficto vel coacto consensu certiorum reddere debet, ut scilicet is de novo consentiat. Ratio minimè spernenda: sententia omnino probabilis, sed non placet practice. Itaque dico;

II. Quando defectus consensus ficti, coacti, 448

D d 4

erro-

erronei, est ex parte unius tantum contrahentis, sufficit hunc solum supplere & renovare suum consensum verum liberum, dummodo alter, qui verè consenserat, interea suum consensum, non revocarit. Ita communis DD. D. Thomas, D. Bonaventura, Richard, Paludanus, Sotus, Angles, Gabriel, Navar, aliisque cit. Sanchez l. c. Layman tr. 10. part. 2. c. 6. num. 1. Item Bonacina, Filius, Diana, omnesque citans Bosisius *De matrimonio*. c. 2. num. 28. Herinckx *disp. 3. quest. 7. n. 41.*

Ratio est, quia altera pars præstitit legitimum consensum circa materiam habilem, atque in eo moraliter & habitualiter perseverat, imò vi illius persistit in possessione alterius comparis tanquam rei suæ, suæ uxoris, sui mariti: ergo accedente novo alterius partis consensu verum matrimonium efficitur. Nec urget ratio sententiæ contrariae; falsum enim est, consensum contrahentium ferri in alterutrum, atque in valorem matrimonii, pro tempore præsentit tantum, & non pro tempore futuro, si pro præfensi non subsisteret, quasi contrahens dicat semper: *consentio, trado me, acceptate, sed precise si & tu nunc consentias, te tradas, me acceptes, & non ultra*: ubi enim hoc scriptum? Ied consensus simpliciter fertur in tempus præsens cum perseverantia usque in finem, seu donec revocetur: in proposito autem non revocatur consensus, cùm vi illius contrahens accipiat possessionem corporis alterius, & in eo perseveret:

veret: ut modò dixi. Quarè consensus alterius partis à principio serio & liberè contrahentis ad se intrinsecè fuit omnino validus, vera traditio & vera acceptatio pro quoconque tempore, quo alterius compartis etiam veris consensus, vera traditio & acceptatio accederet: & solum extrinsecè quoad effectum fuit invalidus vel potius suspensus, quamdiu altera pars verum & liberum consensum non præbuit, quo proinde libero consensu præstito, simpliciter in verum matrimonium convalescit: quemadmodum venditio domus v. g. invalida ob defectum interni consensus ex una parte, hoc solo accedente, convalescit, secundum omnes: Et similiter professio defectu interni consensus in profiteente irrita, solo alterius consensu innovato ratificatur, et si non accedat novus consensus Prælati vel Capituli, ob eandem nimis rationem. Ex communi *Sanchcz, Herinox*, cit. & latè *Cardinalis Lugo Respons. moral. l. 3. dub. 2. & 16.* quidquid contrà communem contendat *Pontius*. Minus urget allata responsio Clementis VIII, cum de eo responso nec constet authenticè, nec datum fuit, nisi tanquam à Doctore privato sequente, quod tutius est; nam similiter ibidem requirit, ut de novo adhibetur Parochus cum testibus, cuius tamè oppositum in casu defectus occulti declaravit Pius V. ut videbimus loco citato.

III. Insuper quandò una tantum pars factè vel ⁴⁴⁹ coactè vel erroneè consensit, probabiliter suffi-

D d. 5

cit.

cit, illam solum consensum internum revoca-
re, nee opus est etiam exteriū manifestare. Iu-
cum pluribus Sanchez *cit. disp. 22. num. 9.* Lay-
man *part. 4. c. 14.* in fine, Bossius *cit. num. 42.*
(Quemadmodum eodem Sanchez *num. 14* &
Bosilio *num. 42.* docent: solus internus con-
sensus innovatus sufficiet in persona capaci, qua-
ntea ficte vel erronee: aut coacte professionem
emisit, Religione serio acceptante) *Ratio est*:
quia hic solus novus consensus internus cum il-
lo antiquo ficto vel coacto sufficienter mani-
festo, sufficienter sensibilis est, & alii innotescunt
ergo durante adhuc & non revocato consensu
serio & externo alterius partis, sufficienter con-
stituit matrimonii contractum & Sacramentum.
Contra tamen, novum illum consensus debe-
re necessario exprimi externo novo signo sensi-
bili, mihi probabilius cum aliis docet Pontius
l. 4. c. 25. allegans rursus responsum Clementis
VIII. *Ratio bona est*; *Quod signum debeat esse*
expressivum consensus interni; non autem ex-
primatur consensus internus novus per signum
tamdiu antecedens: ergo. Advertit tamen He-
rinx *cit. quæst. 6. in fine*: ad hoc signum ex-
pressivum sufficere quocunque signum vel
actum, quo quis alterum tauquam conjugem
tractat, & habet, & specialiter, ipsam copulam
conjugalem habitam affectu maritali, seu ani-
mo invicem habendi in conjugem. Idemque di-
cendum proportionaliter de professione.

450 **IV. Universaliter, sive defectus consensus fi-**
cti,

Si, coacti, erronei fuerit ex parte unius, sive utriusque ad hoc, ut novo libero ac voluntario consensu deposita scilicet fictione, metu, vel errore matrimonium convalescat, necessarium est, ut de novo consentiens seu ratificans sciat prius matrimonium fuisse nullum, aut de eo dubitet; aut certe consensum de praesenti adhibeat, quo velit contrahere simpliciter, etiamsi prior contractus matrimonii (itemque professionis, vel quivis alius) fuisse nullus. Ut latiupatebit infra in simili. Denique an innovatio consensus debeat fieri cotam Parocho & testibus generatim dicetur §. ultimo. quo supposito consentiunt D.D. matrimonium antea facte, coacte, vel erronee contractum sufficienter revalidari per ipsam copulam affectu maritali certe & voluntarie exercitam. Sed controversum est, an matrimonium ex metu injusto irritate contractum revalidetur, seu ratificetur per copulam injuste extortam affectu tamen maritali non meretricio praestitam, vel admissam: Negant probabilius Sanchez cit. Coninck Pontius, alii plures apud Aversam q. 4. de matrim. Herinck q. 6. n. 1. Ratio est; quia qui cogitur agere praedictam copulam, candem diminutionem libertatis patitur, quam qui cogitur ad contractum matrimonii per verba de praesenti: ergo pari modo ipsis sit injuria, & consequenter matrimonium hoc, utpote adhuc per metum extortum, invalidum erit. Adde, quia alioquin non fuisse fatis proximum liberari matrimonii. Affirmant verò non

428 *Theol. Sacrament. Pars IV. Cap. II.*
pauciores cum ipso Aversâ citato, & probable
censem ipse Sanchez & Coninck Rationem dant;
quia durum videtur, eum, cui metus incutitur
ad habendam copulam, obligare, ut non possit
consentire sponte in matrimonium illud, ut sic
effugiat peccatum, cundemque ponit à pia Ma-
tre Ecclesia in tam duro bivio, ut ipse vel peccet
mortaliter, vel patiatur grave damnum perme-
tum intentatum. Hoc voluisse Ecclesiam, non
est presumendum. Dicendum ergo Ecclesiam
solum voluisse providere matrimonii libertati,
quando ipsum per verba de praesenti contrahitur
& merito, quia tunc periculum coactionis fre-
quenter occurrit; nihil autem curare, quando
ratificatur per copulam, quia casus hujus coac-
tionis rarissimus est.

§. V

**Matrimonium invalidum ex inhabilita-
te personarum, ob aliud impedimentum;
per dispensationem.**

451 **Q**uando matrimonium contractum invali-
dum fuit, non ob defectum consensûs, sed
ob inhabilitatem personarum ex alio impedi-
mento jure indicto, ex parte contrahentium
minime supplebili, supposito semper impedi-
mentum illud esse juris positivi Ecclesiastici, a-
deoqué dispensabile potestate humana; tunc uti-
que ad revalidandum matrimonium ante om-
nia requiritur legitima dispensatio, quâ impedi-
mentum illud tollatur, & facultas de novo con-

irahendi per renovationem consensus concedatur: de hac dispensatione modo paucis. De renovatione consensus §. seq.

I. Solus summus Pontifex dispensat jure ordinario in omni impedimento jure Ecclesiastico inducto, seu dirimente, seu impediente, tam ante, quam post contractum matrimonii. Est omnium, & ratio patet ex terminis. Episcopus autem jure ordinario dispensare non potest in ullo impedimento dirimente neque ad contractum, neque post contractum per se loquendo (quod posse per accidens, dicam mox) Cum inferior non dispenset in lege Superioris. Quoad impedientia tantum similiter certum est Episcopum non posse dispensare in voto perfecto & absoluto castitatis integræ ac perpetuæ, ac Religionis ingrediendæ, cum haec sint expressè reservata summo Pontifici, sed bene in voto non nubendi, Ordines sacros suscipiendi; neque in sponsalibus, præsertim juratis, sed bene in aliis. Ex communi sent. Sanchez l. 7. d. 17. Layman. tract. 10. c. 4. n. 15.

II. Episcopus tamen per accidens pro solo foro conscientiae in impedimentis solo jure Ecclesiastico matrimonium dirimentibus post jam contractum matrimonium dispensat, si haec quatuor adsint conditiones. 1. Si adsit gravissima necessitas. 2. Si haec necessitas ita urgeat, ut non sit tempus, vel facultas adeundi Romam & Pontificem, vel ejus delegatum valenter dispensare. 3. Si impedimentum sit occultum,

id est, fortè notum tribus aut quatuor, non tamen majori parti vicinæ. 4. Si matrimonium sit contractum bona fide. Est communissima, & praxi receptissima sententia Doctorum, quos vasto catalogo refert, & sequitur Sanchez. *de matrim. d. 14. num. 3.* Layman *supra.* *Dicas. stil. dub. 4.* Barbosa. *de offic. & potestate Episcoporum allegat. 35.* Perez. *d. 44. §. 6.* pronuntians hanc sententiam debere haberi pro omnino certa. Ratio dicitur ex præsumpta mente & benignitate Pontificis, qui in tanta necessitate recte præsumit ut nolle ita sibi in damnum fiducium reservare dispensationem, ut eam tunc non possit Episcopus concedere; etenim omnes Leges conditæ sunt ad bonum commune: multi autem essent destituti necessario remedio, si Episcopus non posset dispensare, quando adiunt dictæ conditiones, circa quas aliqua breviter nota.

454 III. Necessitas sufficienter urgens censetur; quandò conjuges nequeunt absque gravi incommodo, vel scandalo separari; & si inseparati maneant, versantur in periculo incontinitiæ, donec Papa, vel delegatus dispensem. Ut ex communione bene explicat Diana *p. 11. Tract. 8. Resol. 3.* Censetur aurum non posse adire Pontificem, vel ejus Delegatum, quandò obstat contractum vel paupertas, vel debilitas, vel nimia diligentia. Bona autem fide debet esse contractum matrimonium faltem ex parte unius contrahentis, si saltem alter conjugum bona fide contrahit.

xit, laborans scilicet ignorantia juris, vel facti si-
ve inculpabili, sive etiam culpabili, ut ex Tri-
sess. 24. de reform. Matrim. bene Probat Perez
loc. cit. Quin Henr. Dicastill. & alii quidam
apud Dianam cit. putant, etiam si utrinque mala
fides intercesserit; posse tamen in valde magna
& urgente necessitate Episcopum dispensare, &
hinc hanc gratiam impertiti misellis. Tentare
juvat, mihi saltem non succedit. Certo autem
excipiendi sunt ii, qui contraxerunt scienter in
gradibus prohibitis, aut ignoranter quidem, sed
non præmissis denuntiationibus, hoc enim se-
parati & spe dispensationis carere debere decer-
nit expreſſe Trid. Sess. 24. c. 5. Item quando
matrimonium contractum esset invalide ex di-
spensatione subceptitia Pontificis, non posse
amplius dispensare Episcopum, cum alis mo-
net Diana part. 4. tract. 7. resol. 40.

IV. Insuper in raro & urgentissimo casti (cer-455
te longè rariū occurrente) etiam ante initum
contractum matrimonii, & ad contrahendum
Episcopus potest uti illa facultate dispensandi
ob eandem, quæ suprà, rationem. Ita primus
omnium docuit Sanchez l. 2. disp. 30. n. 7. quem
postea catervatim secuti sunt Recentiores, Regi-
nald. Castropalans. Bonac. Perez, Barhosa. Fil-
lius. Pontius. Prepositus. Tamburin. & cum his
etiam Diana p. 11. tract. 3. Resol. 30. ita bene scri-
bens: Episcopus potest ex causa maximè ur-
gente dispensare in impedimentoo dirimente
etiam ante contractum matrimonium, si omni-
bus

bus tentatis dispensatio judicetur necessaria ad vitandam gravem infamiam, vel grave scandolum: quia summa necessitas, cui aliter occum non potest, eam facultatem tribuit Episcopo ex tacita summi Pontificis licentia. Declaro rem practicè casu valde pratico ab eodem Sanchez disp. 14. proposito. *Accedit mulier manè confessura, & reperitur habens impedimentum dirissens, cuius delectio infamiam notabilem induceret, & sunt omnia jam parata ad nupias ut spes celebrandus: & tentatis omnibus mediis, nulla evadendi via reperitur, sed suspicio veberens orietur alicuius criminis detecti in confessione si famina abstinere velit a nuptiis, aut deferre, donec Pontificia dispensatio obtineatur.* Sic Sanchez ibi bene probans eo casu urgentissimæ necessitatis Episcopum posse dispensare. At si non pateat recursus ad Episcopum, quid confessarius ager? Si quidem videret poenitentem laborare errore vel ignorantia præsertim invincibili, iterum taceat, dissimulet, & bona potius fide, quam conscientiam consternatam agere sinat. Uti cum Navarro in c. si quis autem de penitent. disp. 7. n. 73. optimè docet idem Sanchez disp. 38. n. 6. post medium. At vero si advertat penitentem duci errore vel ignorantiam invincibili, rationabiliter dubitare, & suspicari de impedimento latente, & maximè si etiam interroget, ac consilium petat. Ex hactenus dictis, & communis doctrina 1. veritas omnino aperienda est: 2. permittenda est contrahere cum intentione facien

faciendi, quantum potest, si nihil obstet &c. 3. simpliciter interdicenda est consummatio matrimonii, tam reddendo, quam petendo: 4. prætendendum privilegium primi bimestris. Interea vel Româ dispensatio procurari poterit; sed crede mihi; experientia docuit, hoc ultimum moderno tempore plerumque esse difficile, & periculosa praxis. O quâm invisum, & ad audiendum grave est novis maritis privilegium istud! imo plerisque vix auditum. Quid ergo? Ecce eo casu Episcopum dispensare posse jam audivisti ex Sanchez & aliis; si ergo mora suppetat, surge, curre, adjuva sororem tuam in tanto periculo trepidantem. Si mora desit, induc, ut ex tempore voveat Deo servare castitatem: aut primo triduo juxta monitum Archangeli Raphaëlis Tobiæ juniori datum, aut in raro casu, primis novem diebus in honorem novem mensium, quibus Deipara Virgo Deo gravis fuit, vel aliquid simile sanctæ intentionis. Quidni consensum saltem permissivum à novo marito nova nupta facile blandiatur? Utinam non sæpè blandirentur multa graviora, sed iniquiora! interea impenetrata dispensatione, suavis quoque modus esse poterit renovandi consensum. Quod si tibi his omnibus non satisfaciam, consule me sapientiores.

¶. IV.

Per renovationem consensus.

AD revalidandum matrimonium inter in-456
PARS IV. SACRAM. Ee ha-

habiles ratione impedimenti invalidè contrahum, certum est, non sufficere solam dispensationem, seu ablationem impedimenti & rehabilitationem personarum; sed necessariò adhibendum esse novum consensum, adeo, ut in hoc etiam Papa nequeat dispensare: cum implacet matrimonium validum subsistere sine vero & valido consensu: prior autem consensus inter personas adhuc inhabiles nullius erat valoris: ergo post habilitationem vel dispensationem debet poni novus consensus conficiens matrimonium. Jam videndum, qualiter hoc talu debeat fieri novus consensus. Res delicata est, & salebrosa.

457 I. Res est facilis praxis, quando uterque coniux impedimenti, ac nullitatis, matrimonii est conscius, vel facile conscius fieri potest sine timore alicujus incommodi. Hi enim faciliter validare poterunt matrimonium novo consensu, verbo vel facto declarato, seu quocunq; signo declarante mutuum consensum matrimonii, ut si affectu maritali cohabitare pergant, copulam maritalem petant, & reddant animo habendi invicem in conjugem (secluso feliciter decreto Trident. de quo mox infra) loquuntur de valore, nam quoad licitum ob reverentiam Sacramenti tunc primum perficiendi, sine dubio monendi sunt, ut per verba de praesenti reverenter contrahant. Contrà autem certum est, quando ambo contrahentes nullitatem matrimonii ignorant, quacunq; habitâ dispensatione,

non posse eos matrimonium revalidare, seu ratificare novo consensu: cum enim nihil sit voluntum, nisi cognitum, non possunt velle matrimonium anteà nullum (sicut & Professionis, vel aliud votum) facere de novo validum, nisi sciant, vel saltem dubitent, qui certè supponant anteà fuisse nullum, atq; ita intendant contrahere, ut, etiam si antea esset nullum, tamen modò contrahere velint. Communissima cum Navorro c. 2. manual. num. 4. Layman c. 14. num. 3. Sanchez & alii. Rursus certum videtur non sufficere hic consensum novum unius tantum conjugis qui solus impediti, ac nullitatis est conscius, sed requiri utriusque jam per dispensationem habilis effecti novum consensum internum & externum, sicut requiritur alias ad matrimonium de novo contrahendum. Ratio clara est: quia totus antecedens contractus quoad totum actum internum & externum nullus fuit, & invalidus, utpote factus inter personas inhabiles: & utrinque traditio & acceptatio inhabilium. Alia fuit ratio supra; quando matrimonium fuit invalidum ex defectu consensus unius tantum partis, altera parte serio, libere, & legitimè consentiente. Jam tandem, quod si una tantum pars conscientia sit impedimenti, & nullitatis matrimonii, & insuper non expedit id alteri parti innotescere. Hic Rhodus, hic salta. Tres reperi sententias, & breviter, ac fideliter proponam.

II. Sententia communis & tutissima est, ad 458

E c 2

reva-

revalitandum matrimonium post imperatam dispensationem omnino necessario requiri, ut impedimentum ac nullitas matrimonii utriusque parti aliquo modo innotescat, adeoque conscientia alteri ignorantis saltim generatim, vel sub dubio significet defectum aliquem matrimonii, non necessario ipsam causam nullitatis, vel impedimentum in specie, secundum omnes; v. g. ducendo: timeo vel suspicor ex causa aliqua non valuisse inter nos matrimonium, ideo rogote ad pacandam meam conscientiam, ut quantum opus est, in matrimonium de novo contentiamus: & sic uterque consentiat; matrimonium contrahere legitimè intendat, & exprimat. Ita expressè Scotus *in. 4. d. 35. q. 1. n. 5.* Richard. Palud. Navar. *c. 22. num. 7.* pluresque congre-
rens Sanchez *l. 2. disp. 36. n. 3.* Coninck. *disp.*
24. dub. 10. Pontius *l. 4. c. 25.* *Castro-Palau,*
Hurtad. Comitolus. Aversa. Eosque cicans &
mordicus tenens Tamburin. *tract. 4. c. 7. §. 4.*
Ratio sanè urgens videtur; quia nullus potest
efficaciter velle de novo contrahere matrimo-
nium, nisi sciat, aut saltem supponat antea non
esse validè contractum; quarè nisi ignarus agno-
scat aliquo modo nullitatem matrimonii prioris,
non poterit esse novus consensus efficax de
matrimonio de novo contrahendo, cum talis
credat & supponat siuum matrimonium jani esse
legitimè contractum; sed solum erit approba-
tio, vel confirmatio prioris matrimonii, &
voluntas perseverandi in illo; quæ sine dubio

non sufficit ad novum matrimonii contractum, quin immo cum illo consensu potest stare actualis voluntas nequaquam modò contrahendi, si sciret prius matrimonium esse nullum, ut aliquando apparuit. Solum ergo vult in tali matrimonio falso putato permanere, aut ad summum significat, quod vellet de novo contrahere, si antea matrimonium contractum non fuisset; quod rursus utique insufficiens est, cum *velletates* inefficaces ac conditionatæ nihil ponant in re Quarè merito fatetur *Layman* mox cito tundus, hunc modum tanquam securissimum omnino tenendum, si sine incommodo, periculo infamiae, &c. adhiberi possit, quando nimis conscientius nullitatis sine gravissimo incommodo, periculo infamiae, divortii, scandali, alteriusque mali compartem de nullitate matrimonii praefato modo certiore facere potest.

III. Altera sententia est, requiri quidem omnino utriusque consensum novum expressè, sed non esse necesse, ut ullo modo alteri ignorantis indicetur impedimentum seu nullitas matrimonii, sed sufficere; ut conscientius pro sua consolatione, vel conscientiae quiete obtineat ab altera comparte, ut de novo consentiat. Sic *Cajeran. Sotus. Veracruz. Ledesma. Henriquez. Rodriguez*, alii apud *Sanchez* citat. *Layman* citat. n. 5. *Fillius. Bonacina*, alii moderni atque hanc sententiam probabilem censent ipse *Sanchez* citat. n. 2. *Castro-Pal.* quando gravia incommoda immineant, si compars fieret conscientia

scia impedimenti. ut indicatum. Ratio hujus
tententiae est; quia conjuges tunc jam sunt habi-
les ad matrimonium per dispensationem effecti;
ergo si utraque pars consentiat de novo, habetur
totum, quod requirit essentia matrimonii. Ego
cum Patre Herincx *hic disp. 6. q. 3. n. 33.* proce-
to credo, quod absolutè possit revalidari matri-
monium etiam ab inscio nullitatis, dummodo no-
vus consensus sit de prælenti & absolutus cum
hac expressa intentione, quod etiamsi non vale-
ret matrimonium antea factum, velis nunc de-
novo facere; sine dubio enim non sufficeret
consensus conditionatus imperfectus, seu vel-
leitas tantum, ut jam supra innui. Sed absolutè
de præfenti dicat etiamsi non sit matrimonium,
nunc tecum contraho, nunc te accipio. Quare
conscius nullitatis, postquam nactus commo-
dum occasionem in signum amoris alteri dicat;
ego et si necdum essem conjugatus, sed matri-
monium nullum esset inter me & te, vellem ta-
men te habere in conjugem, & ex nunc te volo
& accipio, &c. rogam comparem, ut in si-
gnum amoris id ipsum dicat. Similiter loqui-
tur Layman *citatus n. 5.* si maritus v. g. im-
patrâ occultâ dispensatione super impedimento
non putet expedire, ut uxor resciat, potest eam
oblata opportuña occasione interrogare, an tali
ipsum amore prosequatur, ut jam etiam in ma-
ritum ipsum accipere consentiat, perinde ac si ab
eo libera esset? Sic ille. Hoc autem facto non
apparet ratio dubitandi de valore novi matrimo-
nii,

qii, & certè plus non probant DD. prioris sententiæ. At, quid si nulla appareat spes impetrandi tam benevolum à comparte responsum? horresco recordans responsi eo casu semel à viro dati uxori. Ich muß dich wol haben / hätte ich dich nicht / wolt daß dich alle Teuffel hätten.

IV. Tertia sententia est: sufficere, ut solus⁴⁶⁰ conscientia impedimenti de novo censum exprimat per aliquem actum externum sive verbis, sive factis v. g. per copulam affectu maritali habitam, nec esse necesse, ut altera pars impedimenti ignorata modo moneatur vel de nullitate matrimonii, vel de novo consensu elicendo: nam ipsa v. g. reddente copulam ab altero petitam, jam adest, ajunt, sufficiens ejus consensus, & quidem externus, ideoque conjugatus cum petitione alterius animo revalidandi matrimonium facta sufficienter novum contratum matrimonii constituere poterit. Ita Barth. Ledesma, & alii, quos refert Sanchez citatus disp. 36. n. 2. Et quando non est ipsis absq; gravi incommodo obtinendi novum consensum alterius expressum, eam sententiam in praxi tutam censemt ipse Sanchez citatus n. 9. Bonacini de matrimonio q. 2. proposit. 9. n. 7. Castro-Pal. sub. n. 4. Gobat. Theolog. Juridico morali. c. 37. n. 143. & alii. Ego, quamvis hanc sententiam speculativè, & re ipsa omnino falsam credam, tamen ob autoritatem AA. tanquam practicè probabilis poterit confessario servire pro ultimo remedio, quando nullum appetat medium me-

liori modo juxta primam vel secundam sententiam renovandi consensum mutuum matrimoniale. Ego ad has angustias nunquam reditus sum, sed in casibus plus aequo frequentibus, aut inveni securiorem modum contrahendi, aut ignaros sui impedimenti, cum adverti non esse tatis bene concordes, dissimulans in bona fide reliqui; juxta dicta §. 4. N. 11. Et jam vides, quam merito ibi dixerim, ejusmodi ignaros esse relinquendos in bona fide saepè, etiam si impedimentum sit juris positivi, ac dispensatio facile impetrari possit, eò, quod plerumque sit magna difficultas in renovando novo, & certò sufficiente consensu ad revalidandum matrimonium, ut modo satis audisti. Quare prudentissime notat Gobat, citatus n. 128. monetque confessarium, ut priusquam pronuntiet matrimonium esse invalidum, interroget, an alioquin se conjuges putatii mutuo sincerè ament, an vero sapienter rixentur, an uxor putatitia habeat magnam parentelam, nec ne, an facile possit ejus contumia carali carere? Et his ac similibus consideratis tandem dicat, vel non dicat, matrimonium esse invalidum, tali modo revalidandum &c.

§. VII.

An etiam per novam solemnitatem?

461 **P**er novam, dico: nam si matrimonium sit invalidum ex defectu ipsius solemnitatis, quia scilicet clandestinè sine Parocho & duobus testibus

testibus contractum in locis ubi Tridentinum promulgatum & receptum est, postea debere ab utroque coniuge renovato consensu revalidari coram Parocho & testibus, nimis clarum est. Quæstio ergo est in casu, quando matrimonium contractum semel fuit cum debita solemnitate coram Parocho & testibus, sed invalidè, sive ob defectum consensū sive ob defectum habilitatis ex alio impedimento dirimente quocunque, quando postea sublatō impedimento, renovato consensu revalidatur, debeant rursus adhiberi Parochus & testes? Quæstio sanè gravissimi momenti. Dico sequentia.

I. Certum est, quando impedimentum publicum fuit, & ad forum contentiosum deducitum: itemque si periculum sit, ne in foro externo, vel in facie Ecclesiæ impedimentum aliquando innotescat, vel saltem duobus testibus probari possit, debere consensum renovari ad matrimonium de novo renovandum coram Parocho & testibus. Omnes Sanchez l. 3. disp. 37. num. 11. Layman citatus p. 4. c. 14. n. 4. Ratio manifesta est: quia illud matrimonium, quod constat, vel probari potest esse nullum, nec in se fuit validum, nec in facie Ecclesiæ presumptum; ergo ut convalescat, necessaria est juxta Tridentini formam, præsentia Parochi & testium, qui apud Ecclesiam testari & probare possunt, esse matrimonium validum contractum. Addunt Henriquez, Ledesma, alii, & post ipsos Sanchez, & Layman citatus, idem d.

Eccl. cens.

cendum, quando impedimentum alioquin occultum, tamen solus prius Parochus extra confessionem, vel unus testium cognitum habuit; quia non poterunt authoritatem & testimonium matrimonio præbere, quod sciebant esse nullum. Verum id rectius negant Coninck *disp. 24. dub. 10. Tamburin. citatus §. 2. n. 10.* Hennincx *disp. 5. §. 3. n. 31.* Ratio est: quia ex una parte unus tantum testis non facit impedimentum probabile in foro externo sufficienter addit. solutionem matrimonii, ut constat *c. pro eo, 8. a nobis. De testibus.* Et ex alia parte Parochus & testes illi apti sunt ad testificandum matrimonium contractum secundum formam ab Ecclesia præscriptam: quod certè, non obstante unius cognitione contrariâ, satis testificari possunt: neq; ipsi debent esse testes validitatis matrimonii, ut scilicet testes testentur matrimonium à parte rei esse validè contractum, quod ipsi scire non possunt, sed solùm debent esse testes contractus matrimonii, scilicet matrimonium secundum formam ab Ecclesia præscriptam esse contractum.

463 II. Quæstio ergo tota difficillima est, quando impedimentum omnino occultum fuit, ita scilicet ut in foro externo per duos saltem testes non singulares probari non possit, etiam vel quatuor singulariter aut ex relatione alterius, aut ipsius unius conjugis confessione cognitum habeant: (tunc enim adhuc censebitur impedimentum occultum, quia tota illorum testium authoritas reducitur ad relationem, vel con-

confessionem unius v. g. conjugis; ut ex jure, & comuni notat Sanchez *citatus n. 12.*) Eo impedimento sublato, debeat matrimonium innovari rursus solemniter coram Parocho & testibus? Ita affirmant gravissimi DD. quos converunt, & sequuntur validissimus omnium Basilis Pontius *l. 5. c. 6. de matrim. n. 6.* Paulus Comitulus *resp. moral. l. 1. q. 120.* Ratio est: quia Concilium Tridentinum statuit pro forma substantiali contractus matrimonii presentiam Parochi & testium: atqui forma tunc adhiberi debet, quando actus producitur in suo esse (ut optimè probat Baldus in *Leg. observari q. 5. ff. de officio proconsulis*) Tunc autem producitur matrimonium in suo esse, quando innovatur consensus: ergo tunc debet adesse forma inducta à Tridentino, scilicet presentia Parochi & testium. Refertur etiam ita respondisse de muliere, quæ fictè consenserat Clementem VIII. esse scilicet necessarium novum consensum utriusque coram Parocho & testibus, admonito prius marito de matrimonii nullitate: sed ad vietandum scandalum Sanctitas sua dispensat ut secretò inter se contrahant, renovato consensu. Refertur etiam sic declarasse Congregatio Cardinalium. Sic etiam Rotam Romanam sæpe (Lugo ait, *semper*) ita decidisse.

III. Contra tamen, quando matrimonium invalidè contractum est coram Parocho & testibus ob defectum consensus, vel aliud impedimentum occultum, necesse non est Parochum & testes

testes iterum adhibere, sed ipsi conjuges per novum consensum modis supra explicatis, matrimonium validum efficere possunt. Ita jam communior DD. *Navar. manual c. 32. num. 70.* *¶ l. 4. consil. 14. Petrus Ledesma, Corduba, Henriquez, aliisque congregatis Sanchez l. 2. disp. 2°. num. 3.* *Layman citatus c. 14. num. 4. Contra Bonacina, Diana, aliisque. quos citat & sequitur Bossius hic c. 2. num. 8.* Et noster *He- rincx disp 5. quest. 3. num. 30.* Ratio sufficiens est; quia tota ratio, quae movit Concilium Tridentinum ad cassanda matrimonia clandestina, est, ut impedianter nimis grandia peccata, & incommoda, quae ex iis oriri plerumque solent; in nostro casu penitus cessat, quin potius e contrario incommoda & scandala gravissima sapienter sequentur, si matrimonia, quae publice valida habebantur, iterum coram Parocho & testibus celebrari oporteret: ergo merito rationabilissime colligimus Concilium Tridentinum decreto illo, quatenus tam prohibitorum, quam cessatorum est matrimonii clandestini, nequam comprehendisse casum illum, quo matrimonium occulte invalidum revalidari debet; sed constet Ecclesiae de contractu matrimonii, quantum constare potest & debet, ne quando malitiosè dissolvi possint matrimonia, quod in nostro casu etiam fit, cum enim impedimentum occultum non possit Ecclesiae probari, non est via dissolvendi matrimonium, quod ex prae-

sum-

sumptione Ecclesiæ erat validum. Adde 1. Quod Concilium Tridentinum, ut ex contextu patet, solum intendat irritate matrimonium clandestinum, quod anteā jam erat prohibitum: at nullibi apparet prius fuisse prohibitam occultam ratificationem matrimonii prius in facie Ecclesiæ contracti, sed invalidum occultum impedimentum. 2. Ita declarasse Pium V. teste Navarro citato c. 3. 24. n. 70. Ita declarasse Congregacionem Cardinalium teste locuplete Barbosa in Remissionibus in Tridentinum sess. 24. c. 1. *De reformatione matrimonii.* 4. Ita quoque decidisse Rotam Romanam apud Bossium citatum n. 7.

IV. Vides, & miraris utramque sententiam ad 46° se advocare Pontificem, Cardinales, & Rotam; sed certè pro neutra parte convincunt ejusmodi testimonia: Tum. 1. quia de iis non constat nobis authenticè. Tum. 2. quia Pontifex potuit ita respondere ut privatus Doctor tutiora sequens, non autem docere ex cathedra: Tum 3. quia cùm utraque sententia sit probabilis, pro re nata modò unam, modo aliam sententiam Patres illi sequuntur: Tum 4. maximè, quia modò supponunt, vel timent publicationem, vel periculum publicationis talis impedimenti, modò non timetur. Quare utraque sententia est verè probabilis: prior quidem tutior, hæc verò nostra longè probabilior. In praxi tamen placet judicium Tamburini citati c. 7. §. 3. n. 8. in hæc verba: *Sanum nihilominus est consilium advocate Parochum, testesque, quantum fieri potest, in revali-*

validationem dicti matrimonii, ut litibus de nullitate matrimonii aditus præcludatur. Quando autem subest aliquod periculum, si Parochus advocetur, opportunum remedium est, ut confessarius obtineat ab eodem Parochio licentiam (quam certè dare graviter obligatur) assistendi, quâ obtentâ adhibitis duob⁹ fidissimis testibus in solitario cubiculo matrimonium revalidetur. Si neque hoc facile fieri possit, tunc amplectito secundam sententiam, nam revera hæc hodie communiter à doctis & piis viris in praxin deducitur, èamq; in praxi servari testatur Seraphin. decis. 96. Hæc Tamburinus sapienter,

466 Petes tandem. Quid si Pontifex vel sacra Pœnitentiaria in Brœvi, vel Rescripto alicujus dispensationis concessæ ad revalidandum matrimonium contractum cum occulto impedimento, apponat more solito hæc vel similia verba: *Si ita est, cum eis dispensa, ut inter se publice & servata formâ Tridentini contrahant: necessariumne erit, ut id fiat coram Parochio & testibus?* Respondet Sanchez, non esse necessarium, quamvis enim (ait) non possit tunc delegatus dispensare, ut occulte celebretur matrimonium, tamen potest dispensare in impedimento, quo per dispensationem sublatu jam ex doctrina data poterunt conjuges inter se solos matrimonium celebrare. Verum huic responsioni totis viribus se opponit Gantierez: *Eo quod Pontifex iis verbis det formam delegato, ut non possit dispensare, nisi servata dispositione Tridentini: ergo si il-*

lam

lam non adhibeat, nihil efficit delegatus. Sed propugnat Sanchezium Pontius l. 3. n. 2. Formam à Tridentino impositam esse, ut semel illa præsentia Parochi & testium adsit, quando scilicet in facie Ecclesiæ sit contractus; cùm igitur in casu nostro tunc adfuerit præsentia Parochi & testium, satis superque servata est forma requisita à Tridentino.

SECTIO III.

De peccatis conjugum in usu matrimonii
& debito conjugali.

SUMMARIUM.

467. Conjugum obligationes.
470. Nec petere, nec reddere possunt debitum sive utrag.
471. Si be una tantum pars physicè,
473. Vel moraliter certò sciat matrimonium esse nullum.
474. Quid in dubio de valore?
475. An reddere & petere possit habens impedimentum impediens tantum?
476. V. g. botum continentie, ante 477. vel post nuptias.
478. Ac etiam post matrimonium jam consummatum, emissum.
480. Quid si impedimentum matrimonio superveniat?
6. g. affinitas ex incestu cum consanguinea uxoris;
481. Vel cognatio spiritualis ex baptismo,
482. Aut professio Religionis, vel suscepso sacri Ordinis.
483. Tria Confessariis valde notanda circa impeditos vel privatos jure petendi.
484. An & quando copula inter tales habita contrahat speciem malitiam?
486. Licitè utuntur coniugio ad finem generationis.
487. Et ad vitandam incontinentiam.
488. Ex mera verò libidine & voluptate utentes peccant venialiter.